

WILG & MAND

WILG & MAND

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand-vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken, e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (inclusief de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Minimumdonatie: f 15,-- per jaar

Donateurs ontvangen de bulletins gratis

Stichtingsbestuur:

<u>Voorzitter</u>	: Ch.W.Vink, IJsselstein
<u>Secretaris</u>	: C.Tutein Nolthenius, Oisterwijk
<u>Penningmeester</u>	: H.P.Verboord, Vlijmen
<u>Leden</u>	: P.Craenen, P.van den Dool, A.D.van 't Hoog, G.M.Pot-van Regteren Altena, T.Rulkens

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog, J. Ooms, G.M. Pot-van Regteren Altena,
C. Tutein Nolthenius

Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar onderstaand adres. Bij voorkeur getypt of in goed leesbaar handschrift.

Redactiesecretariaat, administratie en advertenties:

Nassaulaan 14, 5062 JN Oisterwijk, tel. 04242-82238

Penningmeester Stichting Wilg & Mand, Vlijmen:

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 41 89 09 083, Amrobank, Vlijmen

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorp 246, Benschop

(c) Uitgave Stichting Wilg & Mand.

Zesde jaargang, 1987 nr. 2

Verschijnt viermaal per jaar.

Jaarverslag secretaris

In 1986 zijn er drie bestuursvergaderingen geweest en wel op 15/2, 26/4 en 1/11. Belangrijke agendapunten waren opleiding, herinrichting museum, donateursdag en samenstelling bestuur. Helaas moest afscheid worden genomen van bestuurslid J. Ooms. Dit als gevolg van diens verhuizing naar Westerbork. De heer Ooms heeft zich bereid verklaard als eindredacteur voor ons bulletin te blijven fungeren. Als nieuw bestuurslid kon ir. T. Rulkens worden verwelkomd. Voor ons geen onbekende, want de heer Rulkens schreef al in 1984 en 1986 deskundige verhandelingen over wilgensoorten in ons bulletin.

Donateurs

In 1986 hebben zich 38 nieuwe donateurs aangemeld, hetzij spontaan hetzij "warm gemaakt". Enkele cursusleiders waren zeer actief om cursisten te motiveren donateur te worden. Wel jammer dat 33 donateurs van de lijst moesten worden geschrapt, hetzij door opzegging of door achterstallige contributiebetaling. Het blijft voorkomen dat vriendelijke memorie-briefjes niet helpen. Per 31 december 1986 stonden 382 donateurs ingeschreven.

Donateursdag

Op 27 september kwamen bijna 100 donateurs bijeen in het Veenmuseum te Barger Compasuum. Voorzitter Vink opende met een welkom en een gedetailleerd jaaroverzicht. Daarna hield mevrouw Pot een boeiende voordracht met diaprojectie. Thema: "Gemaakt alsoo het behoort". 's Middags kon iedereen vrij wandelen door het binnen- en buitenmuseum. Tot de bezienswaardigheden behoorde een demonstratie turfsteken. Twee mandenmakers, de heren Nendels en Romp, demonstreerden hun vakmanschap in een daarvoor gereserveerde ruimte. De belangstelling was groot. Er is echter te weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheid om al vragend meer inzicht te krijgen in bepaalde onderdelen van de gehanteerde vlechttechnieken.

Financiën

De donaties kwamen redelijk vlot binnen. Steeds meer donateurs storten meer dan het minimum van f 15,- (hartelijk dank!). De door donateurs beschikbaar gestelde lening ad f 3400,- voor voorfinanciering van het boek "de ovalen mand" kon geheel wor-

den afgelost. Van de K.F. Hein Stichting en de Haëlla Stichting werden resp. f 3500,- en f 5500,- ontvangen. Dank zij deze subsidies kan een leergierige Nederlander een 10-maandse cursus in Fayl-Billot volgen.

Vlecht cursussen

Onder auspiciën van de Stichting Wilg & Mand zijn in IJsselstein en Heerde weer cursussen georganiseerd, respectievelijk met 20 en 22 cursisten. De zomercursus in Heerde kon helaas geen doorgang vinden. Ook in Weert, Vianen en Bergeijk zijn cursussen gehouden.

Overigens vormt de opleiding van mandenmakers in Nederland nog steeds een groot probleem. Het systeem zoals bijvoorbeeld het Gildehuis in Haarlem hanteert is voor ons nog geen haalbare kaart. Het systeem van de orgelbouwers, met deels theorie op een houtbewerkingsschool en deels praktijk bij een ervaren leermeester, is eveneens niet te verwezenlijken. Er is nu eenmaal geen mandenmakerspatroon, die een jongeman in opleiding vast werk kan aanbieden.

Voor twee gegadigden voor een cursus in Frankrijk hebben wij bemiddeld. Een van de twee heeft de selectie niet doorstaan. De tweede kon gesubsidieerd naar Fayl-Billot (zie financiën).

Ruud van Neerven, destijds een van de deelnemers aan het werklozenproject Beek en Donk is in Eindhoven een mandenwinkel annex mandenmakerij en stoelenmatterij begonnen onder de naam "De Mandelier".

Bulletin

Ons kwartaalblad is in 1986 slechts drie keer uitgekomen, omdat het vierde nummer net niet meer voor Nieuwjaar kon worden verzonden. Maar we tellen het wel mee. De vier bulletins samen omvatten 64 pagina's, 24 foto's en 8 tekeningen/illustraties. Tal van onderwerpen passeerden de revue: een gedegen stuk over wilgensoorten, mandenmakerij Schenk en Stijf, Stokkem en zijn korvers, allerlei "vlechtwerk van toen", "boerewerk", de interessante donateursdag in Barger Compascuum, teenteeltproblemen, bijzonder vlechtwerk anno nu, enz.

Wat blijft opvallen is dat er weinig kopij en illustratief materiaal uit onze donateurskring komt. De redactie kan best meer gebruiken.

De Engelse zusterorganisatie stuurt ons regelmatig haar "clubblad" toe. Er staat ook voor ons nuttige informatie in.

Publiciteit

Op 8 juni was Wilg & Mand weer present op de open dag van de stichting Rondje Vlijmen, o.a. met een schildemonstratie. Op 17 augustus heeft onze voorzitter, vergezeld door zeven donateurs waaronder mandenmakers, de eerste internationale ontmoetingsdag voor vlechters in Stokkem, België, bijgewoond. Op 20 september waren we vertegenwoordigd op de informatiedag "Dood hout leeft" van de Stichting tot Behoud van Natuurmonumenten. Een mandenmaker liet zien hoe met levend hout kan worden gevlochten. Op 25 oktober waren we op de Landschapsonderhoudsdag op het Landgoed Oostbroek. Hier stonden we met een informatiestand en verzorgden we een demonstratie hordenvlechten.

Onze boekwerken

Onze voorraad van "de ronde mand" en "de ovalen mand" is in 1986 weer wat kleiner geworden. Toch zou de belangstelling voor deze nuttige en informatieve handleidingen annex naslagwerken best wat groter mogen zijn. Wie de kunst van het vlechten goed onder de knie wil krijgen kan er niet buiten.

Museumcollectie

De collectie kon ook in 1986 verder worden uitgebreid: o.a. met een aalfuik gemaakt door de heer G. de Vries uit Herwen en Aerdt en met een getraliede aalkorf vervaardigd door Arie van 't Hoog naar een Elburgs model. Johan Sietzema stelde een kaasmand-op-wieltjes in het vooruitzicht. De heer S.J. Overes schonk een kersenwrakmandje, een miniatuur waskoffer en een groot model schilmandje.

Bibliotheek

Er kwam een interessant pakket boeken bij:

D. Drew, Baskets (1986)

R. Saussus, L'artisanat de la vannerie à Saint Mari (1981)

J. Gordon, White baskets, traps and brooms (1984)

R.J. Ooyevaar en Ch.W. Vink, Kersen en kersenboomgaarden
(1986)

J. Meijer, Kurver Fosen, Følkehøgskole (1982) - Noors

Catalogus van Lehodey en cie te Remilly sur Lozon (+ 1930)

Het ontstaan van de rotanindustrie (1984)

Pacific Northwest basketry symposium, june 1986, Hotsprings, British Columbia.

W&M donateursdag in Arnhem

In het voorgaande bulletin hebben we al aangekondigd, dat de dag vaststaat: zaterdag 26 september. Maar nu kunnen we ook vertellen waar we elkaar zullen ontmoeten. In het Openluchtmuseum Arnhem. We hebben het idee dat velen die keus zullen toejuichen. Het museum heeft immers een indrukwekkende mijlpaal bereikt (75 jaar!) en die paal heeft een paar maanden flink staan wankelen. Het grote legioen supporters heeft echter als een schare reddende engelen gefungeerd. Met het gevolg dat de poorten als vanouds open zullen blijven.

Over het programma van onze dag in Arnhem wordt u nog nader geïnformeerd. Per aparte brief. Zeker is al dat het een Frans accent krijgt. U zult achter de schermen kunnen kijken van de vlechtschool in Fayl-Billot en wat meer te weten komen over het mandenmakerswereldje aldaar. Er zal echter geen woord Frans bij zijn. Dit ter geruststelling van degenen die die taal niet beheersen.

We herhalen nog even onze oproep aan cursisten en hobbyisten: breng "eigen fabrikaat" mee om dat door ervaren vakmensen te laten beoordelen. Eén werkstuk (het beste, het meest originele) is genoeg. Hang er een labeltje aan met naam, adres en zo mogelijk met wat technische informatie. Vlechtwerk dat het predikaat "heel apart" (gericht op nieuwe toepassingsmogelijkheid) verdient wordt eervol onderscheiden.

Inleiding op Elburg-artikel van Wim van Norel

Scripties van Wim van Norel, docent wonende in Elburg, zijn door de Oudheidkundige Vereniging "Arent thoe Boecop" verwerkt tot twee boeken. In januari 1983 verscheen het nu reeds uitverkochte boek "'t Is Blak" en in maart 1985 "Visser van Elburg". Uit deze boeken heeft Wim van Norel speciaal voor ons bulletin een boeiend hoofdstuk geschreven. Daarin spelen mandenmakers een hoofdrol. Wij zijn de auteur zeer erkentelijk, dat hij zoveel over de Elburgse mandenmakerij heeft vastgelegd. We zullen het artikel over twee à drie bulletins spreiden. Illustratief materiaal maakt het des te interessanter.

In dit artikel zal nader ingegaan worden op de mandenmakerijen in Elburg. Met name aan de verwantschap met de visserij zal veel aandacht besteed worden. Immers, naast de scheepswerf, de touwslagerij, de zeilmakerij en de visverwerkende bedrijven vormde de mandenmakerij één van de belangrijkste nevenbedrijven van de visserij. Het beroep van mandenmaker is nu (bijna) verworden tot een historisch ambacht, maar in de eerste helft van deze eeuw verschaftte dit vak aan veel mensen werk. In de eerste decennia van deze eeuw werden de mandenmakerijen in Elburg zelfs als "een belangrijke industrie" betiteld. Maar met de afsluiting van de Zuiderzee verloren de mandenmakerijen geleidelijk aan hun betekenis. In de zomer van 1970 stopte Gerard Binnekamp (1900-1978) met het maken van aalkubben. En in december 1984 stierf de laatste mandenmaker die Elburg nog in haar midden had: Piet Meijer (1901-1984).

We moeten een eindje terug in de geschiedenis om meer over de mandenmakerijen in Elburg te weten te komen...

De familie Janssen

Omstreeks 1890 moeten de gebroeders Jan en Thijs Janssen zich vanuit Harderwijk in Elburg gevestigd hebben. Samen met hun moeder, die al in 1871 weduwe was geworden, betrokken de beide broers het pand aan de Havenstraat (nr. 5), waar vóór die tijd een leerlooierij was geweest. In dit huis begonnen de gebroeders Janssen een manden- en kubbenmakerij, een vak dat ze in hun geboorteplaats Harderwijk geleerd hadden bij een zekere familie Visch.

Er zijn geen aanwijzingen dat er vóór 1890 ook al een mandenmakerij in Elburg was. Van de Elburger vissers is bekend, dat ze hun manden hoofdzakelijk in Harderwijk kochten. Vaststaat in elk geval dat de gebroeders Janssen een goede afzetmarkt in Elburg vonden, waar de visserij omstreeks de eeuwwisseling steeds meer in betekenis ging toenemen.

Nadat Thijs Janssen omstreeks 1895 getrouwd was, moet hij vrij kort daarna de samenwerking met zijn broer verbroken hebben en een eigen mandenmakerij begonnen zijn. Hij betrok een pand naast de Gereformeerde Kerk in de Vischpoortstraat waarin tevens een kruidenierswinkel was gevestigd, die beheerd werd door zijn vrouw. Na een aantal jaren vestigde Thijs Janssen zich in de Noorderkerkstraat (hoek Rozemarijnsteeg). Daar woedde in de oudejaarsnacht van 1905/1906 een fikse brand, die de manden-

*Fabriek van manden en kubben te Elburg.
(Achter pand Havenstraat 5).*

Met de kubben werd de palingvisserij beoefend. De kubben hingen verzwaaard met keien aan staken in het water, net vrij van de bodem. De paling kon alleen via de onderkant van de kub naar binnen om bij het aas te komen, maar vond de weg terug versperd door het afsluitnetje, "eetje" genaamd.

makerij grotendeels in de as legde. Met financiële hulp van derden kon het bedrijfje weer opgebouwd worden. In 1925 werd het pand aan de Noorderkerkstraat, dat eigendom was van Aäron Hartog de Lange, verkocht aan Pruis. Thijs Janssen verhuisde naar de Van Kinsbergenstraat (nr. 3). Met hulp van de twee vennoten, de heren Michelsen en Hulshorst, werd in 1926 op het terrein aan de Oude Bleek een werkplaats gebouwd.

Tot omstreeks het midden van de jaren dertig werden er bij Thijs Janssen manden en kubben gemaakt. Toen bleek dat de manden- en kubbenmakerij onvoldoende bestaansmogelijkheden had, werd het bedrijf opgeheven.

De uiteenlopende politieke en religieuze opvattingen die de gebroeders Janssen koesterden, moeten als belangrijkste oorzaak voor het uiteengaan aangewezen worden. Jan Janssen was streng gereformeerd en vurig anti-revolutionair. In de jaren 1919-1927 heeft hij zitting in het gemeentebestuur, de laatste vier jaren zelfs als wethouder. Zijn broer Thijs daarentegen was kerkelijk niet meelevend en had grote sympathie voor de SDAP, van welke partij hij in 1931 zelfs lijsttrekker was bij de gemeenteraadsverkiezingen. Aan het eind van zijn leven hield hij er echter hele andere gedachten op na. Als een "bekeerd" man overleed Thijs Janssen in 1949.

Moeilijke tijden

We weten verder over het bedrijf van Thijs Janssen (1870-1949) niet erg veel meer, over de mandenmakerij van zijn broer is ons wat meer overgeleverd. Zo is bekend dat op 16 februari 1901 een grote brand de mandenmakerij bijna geheel verwoest heeft. In het Nieuws- en Advertentieblad Elburg e.o. kunnen we lezen dat er slechts een partij manden in veiligheid gebracht kon worden. Jan Janssen slaagde erin om het bedrijf weer op te bouwen. Een aantal jaren later, in 1909, bleek het bedrijf echter in grote financiële moeilijkheden te verkeren. Slechts met hulp van de geldschietters B. Wolff en mr. H.A. Hoefhamer kon de zaak worden gered. Laatstgenoemden wilden voorkomen dat Elburg "van een bloeiende industrie beroofd zou worden en daarna vele gezinnen tot armoede gebracht werden en tot vlucht naar elders genoopt werden".

De oorzaak van de financiële problemen van de mandenmakerij wordt ons duidelijk als in het Nieuws- en Advertentieblad Elburg e.o. van 17 mei 1910 de kentering in verband wordt gebracht met de vervanging van spieringmandjes door kistjes. De gevangen spiering werd namelijk vóór die tijd in mandjes verpakt en voornamelijk naar Engeland verzonden. Al in de plaatselijke krant

Toen al (1921)

was adverteren noodzaak

MANDENFABRIEK ELBURG

— TELEFOON No. 9 —

VERKRIJGBAAR ALLE SOORTEN
MANDWERK
ALS: BADSTOELEN, REISKOFFERS,
WASCHMANDEN, ENZ.' ENZ, ENZ.

■ ■
ALLE SOORTEN AALKUBBEN
:: VOOR ZEE EN RIVIER ::

■
ZEER GROOTE HANDEL IN
VERSCHILLENDE SOORTEN
WITTE TWIJG

Bekroond op de Wereldtentoonstelling te
Brussel 1910 met Eere-medaille.

J. JANSSEN & Zn.

Twijg schillen !

DEGENEN, die zich hebben aangemeld, en
zij die zich hiervoor nog wenschen aan te
melden, worden verzocht zich op **Zaterdag
27 April e.k.**

op te geven,

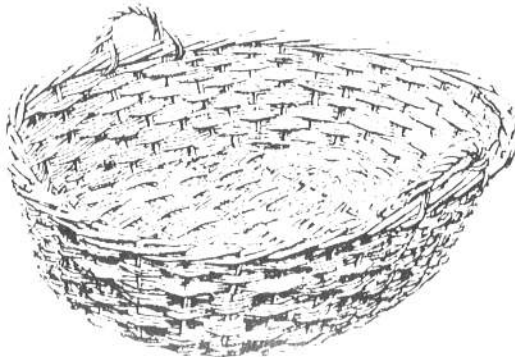
**op de Oude Bleek te Elburg, 's midd.
ten 1 ure.**

J. JANSSEN.

ELBURG, April 1912.

Zo kwam Jan Janssen

aan zijn schillers

Een garnalenlit: hij werd gevuld tot de ingevlochten witte
rand. Bovenmaten 75 x 55 cm, bodem 60 x 42 cm, hoogte 19 cm,
witte rand 11 cm boven de bodem

van 10 november 1906 was ernstig overwogen om de spiering voortaan in kistjes te verpakken waar een kostprijs van 4 cent per stuk voor aangegeven werd. De spieringmandjes daarentegen kostten op dat moment 15 à 16 cent per stuk.

Uit een briefwisseling tussen de heren Wolff en Hoefhamer met de heer Janssen worden ons nog enkele interessante wetenswaardigheden meegedeeld. Zo werd in 1910 door de mandenmakerij f 6.500 aan arbeidsloon uitbetaald en werd een gedeelte van de Oude Bleek voor f 32 per jaar verpacht om de twijg te kunnen bewerken. In 1911 werd f 8.800 aan arbeidsloon uitbetaald, in 1912 liep dit bedrag op tot f 10.000 en in 1913 werd er zelfs f 11.700 aan arbeidsloon uitbetaald. Bovendien werd in dezelfde briefwisseling vermeld, dat ruim 25 gezinnen een goed bestaan in de mandenmakerij vonden. Toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak, leken de moeilijkheden voorlopig overwonnen te zijn.

Naast het werk in de mandenmakerswerkplaats werd er in het voorjaar op de twijgschillerij op de Oude Bleek een week of zes door velen twijg geschild. Een grote partij waardhout had daar enige tijd in een sloot staan bloeien. Daarna werden de bossen twijg in enkele weken tijd van hun bast ontdaan. Dat werd in koppels van twee gedaan, nl. een zgn. knijper en een schiller. In de plaatselijke krant van 8 mei 1911 kunnen we lezen dat er op dat moment zelfs 70 koppels, zowel jong als oud, enkele weken met twijgschillen een goed dagloon verdienden. Veel van de geschildte twijg was bestemd voor de stoelen- en mandenmakerijen in Noordwolde. De kleinere twijgen werden in de eigen mandenmakerij verwerkt. In hetzelfde krante-artikel werd tenslotte nog opgemerkt dat in de mandenmakerij 25 man het gehele jaar in vaste dienst waren.

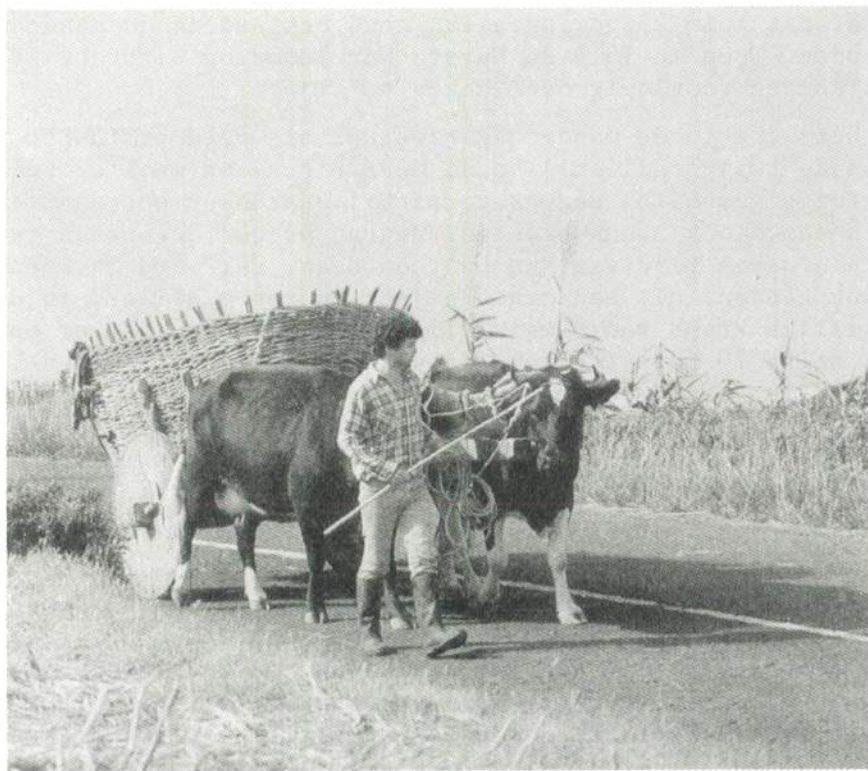
In 1915 werd het pand aan de Havenstraat verkocht aan Jan Hulst, die daar een visverwerkend bedrijf begon. Jan Janssen zette de mandenmakerij voort in een werkplaats aan de Oude Bleek. Opnieuw zou hij niet voor tegenslagen gespaard blijven. Een grote brand in 1921 verwoestte de mandenmakerij. Het pand werd weliswaar weer opgebouwd maar eind 1922 werd de mandenmakerij opgeheven. Janssen besloot kort daarop een "stoomwasserij" te beginnen. Dit bedrijfje werd in 1925 overgenomen door de heer L. van Leeuwen. In 1927 kwam vrij onverwachts een einde aan het leven van Jan Janssen.

(wordt vervolgd)

Mandkar

Onderstaande foto troffen we aan in het aprilnummer van ANWB-blad de Kampioen. Niet alleen de ossen maken deze kar tot iets bijzonders. Ook de wielen en vooral de laadbak. Daar moet een mandenmaker een flinke klus aan hebben gehad. Wie van onze lezers zelf al eens op de Azoren is geweest kan ons misschien aan meer foto's van zo'n mandkar helpen. Alvast dank voor toezending plus toelichting.

Het agrarische vervoer op de Azoren geschiedt nog vaak met ossekarren.

Overigens hoeft u geen ver vakantie-adres te hebben om mandwerk in de praktijk te kunnen kiekeken. In vissershavens, op markten, daar waar land- en tuinbouw de boventoon voert...overal kunt u scherpstellen op manden en korven. Wij houden ons voor een of meer afdrucken van uw camerawerk gaarne aanbevelen.

STOKKEM

Aan de Maas in Limburg

TENTOONSTELLING

VAN 1 TOT 23 AUGUSTUS 1987

DE VLECHTNIJVERHEID IN VLAANDEREN

Elke dag open van 10 tot 22 u. - in de gebouwen van de Vrije Basisschool

**VLECHTWERKEN VAN VROEGER EN NU IN WISSEN, STRO, ROTAN ...
UIT ELKE HOEK VAN VLAANDEREN
ANIMATIE DOOR PLAATSELIJKE VLECHTERS**

GRATIS TOEGANG

INTERNATIONALE ONTMOETINGSDAG VOOR VLECHTERS

OP ZONDAG 9 AUGUSTUS VANAF 10 UUR

Ook dit jaar organiseert de Kunstkring A. Sauwen in Stokkem een ontmoetingsdag. Ditmaal omlijst door een interessante tentoonstelling.

Op 9 augustus zijn ook W&M-donateurs welkom. Vandaar dat we het programma even specificeren:

- 10.00 uur ontvangst
- 11.00 uur feestzitting
- 12.00 uur koffietafel en nadere kennismaking
- 14.00 uur bezoek aan de tentoonstelling
- 17.00 uur afscheid

Deelnamekosten ad f 18,- s.v.p. zo spoedig mogelijk storten op giro 1050085 van de AMRO Bank in Berg a/d Maas onder vermelding J.M.H. Venken, Stokkem-dag. Of op bankrekening 41.19.39.785 (dezelfde bank). Even aanmelden per kaart aan J. Steutelings, Brammert 2, 3650 Dilsen-Stokkem, België, wordt op prijs gesteld.

Levende geluidswal

In Bulletin 1987-1 heeft W&M secretaris Tutein Nolthenius ons bijgepraat wat betreft de ontwikkelingen op het gebied van wilgeschermen en -wallen. Op 8 april sloot het televisieprogramma "Van gewest tot gewest" daar mooi bij aan. En wel met het onderwerp "een levende geluidswal". In beeld kwam de bij Meerkerk langs de weg Utrecht-Gorinchem gevlochten wal. In het commentaar werd beklemtoond dat het hier ging om geluidwering van levend wilgehout. Hout dus dat zou kunnen kien, uitlopen en blad vormen. Langs het vlechtwerk is een po-reuze slang aangebracht voor de noodzakelijke watervoorziening bij te grote droogte.

We konden ook nog even kennismaken met de gebroeders Den Otter, twee ervaren griendwerkers in de Alblasserwaard.

Prijscourant

We bezitten enkele prijscouranten uit "de goeie ouwe tijd" van mandenfabriek Firma W. Vink & Zn., IJsselstein. Wat opvalt zijn de legio modellen en de lage prijzen. Uit de productie van 1914: steenmanden vanaf f 0.35, karmanden vanaf 0.60, hiepjes 0.15, boodschappenmanden 0.45, schapenkooien 3.30, varkenskooien 3.15, haanderikken 0.85, kersenmanden vanaf 0.20, bestekmanden 0.30, schepeltjes 0.60, waschmanden 1.--, penzenmanden 1.25, hampers 1.--, slagersfietsmanden vanaf 2.50. Toch kon er voor de relaties nog een romantische boekenlegger af.

Spieringkorven